

RYSZARD KAMIŃSKI*

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2464/2022 w odniesieniu do sprawozdawczości na temat zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw i rozporządzenia Komisji Europejskiej dotyczące „taksonomii” – założenia i cele

Wprowadzenie

Doświadczenia zdobyte w ostatnich kilku latach przez przedsiębiorstwa objęte obowiązkiem sporządzania sprawozdań niefinansowych dotyczących kwestii środowiskowych, społecznych i odnoszących się do zarządzania pozwoliły na zweryfikowanie istniejących regulacji pod kątem osiągnięcia celów założonych w momencie ich uchwalenia oraz w kontekście pojawienia się nowych okoliczności funkcjonowania tych podmiotów i nowych wyzwań stojących przed społeczeństwem i gospodarką. Weryfikacja ta wykazała istnienie słabości dotychczas obowiązujących regulacji, co sprawiło, że niezbędna okazała się zmiana systemu raportowania informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa. Stanowisko to zaowocowało przyjęciem przez Parlament i Radę Unii Europejskiej dyrektywy w sprawie raportowania zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw EU/2464/2022¹. Dyrektywa ta jest powiązana z kilkoma rozporządzeniami Komisji Europejskiej uchwalonymi w latach

* Ryszard Kamiński, prof. UAM dr hab., Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, e-mail: ryszard.kaminski@amu.edu.pl, <https://orcid.org/0000-0001-5110-8300>.

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 XII 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości

2019–2022 dotyczącymi przede wszystkim kwestii środowiskowych i klimatycznych. Pełne wdrożenie postanowień tych nowych aktów prawnych do praktyki, ze względu na ich dużą złożoność i obszerność, jawi się jako proces trudny i wymagający od objętych nimi przedsiębiorstw znacznego wysiłku nie tylko organizacyjnego, lecz także finansowego. Sytuacja ta stała się inspiracją do przygotowania niniejszego opracowania. Jego celem jest przedstawienie założeń i celów wspomnianej dyrektywy CSRD i powiązanych nią z rozporządzeń oraz ocenę tych aktów prawnych. Analizę przygotowano na podstawie literatury przedmiotu oraz aktów prawnych. Wykorzystano metodę analizy krytycznej tekstów źródłowych, w tym tekstów prawnych oraz metodę porównawczą. W opracowaniu uwzględniono stan prawny na 30 czerwca 2023 r.

1. Raportowanie niefinansowe zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw

Obecnie sprawozdawczość niefinansową przedsiębiorstw zrównoważonego rozwoju w Unii Europejskiej reguluje Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady UE/95/2014² zmieniająca dyrektywę UE/34/2013³ w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy. Zgodnie z tym dokumentem przedsiębiorstwa zobowiązane do sporządzenia raportów niefinansowych zawierają w swoich sprawozdaniach informacje, które pozwalają zrozumieć rozwój, wyniki i sytuację organizacji oraz wpływ jej działalności na kwestie środowiskowe i społeczne, poszanowanie praw człowieka, przeciwdziałanie przekupstwu i korupcji, w tym m.in.:

- krótki opis modelu biznesu;
- opis polityki prowadzonej przez przedsiębiorstwo w odniesieniu do tych spraw, w tym wdrożenie procesów due diligence;

przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju (Tekst mający znaczenie dla EOG), PE/35/2022/REV/1, dalej „dyrektywa CSRD”.

² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady EU/95/2014 z dnia 22 X 2014 r. zmieniająca dyrektywę EU/34/2014 w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy (Dz. Urz. UE 2014 L 330/1 z 15 XI 2014).

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady EU/34/2013 z dnia 26 VI 2013 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek, zmieniająca dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/43/WE oraz uchylająca dyrektywy Rady 78/660/EWG i 83/349/EWG (Dz.U. L 182 z 29 VI 2013).

- wynik tych polityk;
- główne ryzyka związane z kwestiami związanymi z działalnością przedsiębiorstwa, w tym – w stosownych i proporcjonalnych przypadkach – jej relacji biznesowych, produktów lub usługi, które mogą powodować niekorzystne skutki w tych obszarach, oraz sposób, w jaki zakład zarządza tym ryzykiem;
- niefinansowe kluczowe wskaźniki efektywności istotne dla danej działalności.

Zgodnie z preambułą Dyrektywy UE/95/2014 treścią raportu powinny być:

- kwestie środowiskowe (np. zdrowie i bezpieczeństwo, wykorzystanie energii odnawialnej i/lub nieodnawialnej, emisja gazów cieplarnianych, zużycie wody i zanieczyszczenie powietrza);
- sprawy socjalne i pracownicze (odnoszące się m.in. do równouprawnienia płci, realizacji podstawowych konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy, warunków pracy, dialogu społecznego, poszanowania prawa pracowników do informacji i konsultacji, poszanowania praw związkowych, bezpieczeństwa i higieny pracy oraz dialogu ze społecznościami lokalnymi i/lub działań podjętych w celu zapewnienia ochrony i rozwoju tych społeczności);
- kwestie związane z prawami człowieka (np. informacje o przeciwdziałaniu naruszeniom praw człowieka), przeciwdziałaniem korupcji i przekupstwu (np. informacje o istniejących instrumentach zwalczania korupcji i przekupstwa).

Przepisy dyrektywy UE/95/2014 nie nakładają na firmy wiążących nakazów związanych z przestrzeganiem zasad zrównoważonego rozwoju, ale zakłada się, że istnienie obowiązku ujawnienia informacji na ten temat może skutkować osiągnięciem lepszych wyników w zakresie ochrony środowiska oraz celów społecznych.

Po kilku latach raportowania przedsiębiorstw zgodnie z dyrektywą UE/95/2014 UE Komisja Europejska stwierdziła, że informacje przekazywane przez przedsiębiorstwa nie są wystarczające. Okazało się, że treści zawarte w raportach często nie odpowiadają na wiele ważnych kwestii dotyczących ich zrównoważonego rozwoju, w szczególności nawiązujących do postanowień Europejskiego Zielonego Ładu⁴.

⁴ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Europejski Zielony Ład, 11 XII 2019, COM/2019/640 final.

W grudniu 2022 r. Parlament i Rada UE przyjęły nowe regulacje w sprawie sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, którą jest dyrektywa CSRD. Jej celem jest poprawa raportowania na temat zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw poprzez:

– poszerzenie kręgu podmiotów zobowiązanych do raportowania, co ma zaspokoić rosnące potrzeby informacyjne zainteresowanych odbiorców;

– zwiększenie porównywalności danych różnych podmiotów;

– zwiększenie wiarygodności, dostępności i szczegółowości publikowanych informacji na temat zrównoważonego rozwoju.

Dyrektywa CSRD zobowiązuje do raportowania na temat zrównoważonego rozwoju:

a) wszystkie duże jednostki spełniające na dzień bilansowy co najmniej dwa z następujących trzech wymogów:

– suma bilansowa powyżej 20 mln EUR,

– przychody netto ze sprzedaży powyżej 40 mln EUR,

– średnia liczba zatrudnionych w roku obrotowym powyżej 250 osób;

b) małe i średnie jednostki (MŚP⁵) notowane na rynku regulowanym państwa członkowskiego, niebędące mikrojednostkami;

c) podmioty spoza UE, które generują w UE ponad 150 mln EUR przychodów netto ze sprzedaży i mają w Unii co najmniej jeden oddział lub jedną jednostkę zależną.

Jak widać, dyrektywa w sposób zdecydowany rozszerzyła zakres obowiązkowej sprawozdawczości dotyczącej zrównoważonego rozwoju. Szacuje się, że łącznie będzie to około 50 000 firm.

Nowa dyrektywa nałożyła również na przedsiębiorstwa obowiązek przeprowadzania audytu informacji dotyczących zrównoważonego rozwoju. Wprowadziła zasadę, że sprawozdawczość w zakresie zrównoważonego rozwoju będzie wymagała atestacji przez biegłego rewidenta lub niezależnego akredytowanego certyfikatora. Raporty będą sprawdzone m.in. pod kątem ich zgodności z *European Sustainability Reporting Standards* (ESRS). W pierwszym etapie nastąpi wprowadzanie audytu raportów na poziomie tzw. ograniczonego poziomu zapewnienia (*limited assurance*). Natomiast w drugim etapie zostanie wprowadzony wymóg osiągnięcia poziomu uzasadnionej pewności (*reasonable assurance*). Docelowo planowane jest osiągnięcie podobnego poziomu zapewnienia w zakresie sprawozdawczości dotyczącej zrównoważonego rozwoju jak

⁵ Małe i średnie przedsiębiorstwa.

w przypadku sprawozdawczości finansowej. Przewiduje się również, że dyrektywa CSRD otworzy rynek usług w zakresie audytu raportów niefinansowych „niezależnym dostawcom usług”.

Należy podkreślić, że dyrektywa CSRD wprowadziła zasadę tzw. podwójnej istotności w określaniu tego, jakie treści mają być ujawniane, tj. istotność finansową oraz istotność środowiskową i społeczną. Zgodnie z tą zasadą należy zatem dokonać:

- po pierwsze identyfikacji i ujawnienia kwestii dotyczących zrównoważonego rozwoju, które są istotne ze względu na sytuację finansową przedsiębiorstwa i na jego wartość (poza tymi kwestiami, które zostały już ujawnione w sprawozdaniu finansowym) oraz

- po drugie identyfikacji i ujawnienia rzeczywistych lub potencjalnych znaczących wpływów na ludzi i środowisko związanych z własną działalnością przedsiębiorstwa oraz jego łańcucha wartości (*upstream* i *downstream*).

To oznacza, że spółki zostały zobowiązane do przekazywania nie tylko informacji w zakresie „niezbędnym do zrozumienia” rozwoju, wyników i sytuacji przedsiębiorstwa, lecz także informacji niezbędnych do zrozumienia wpływu działalności firmy na kwestie środowiskowe i społeczne, poszanowanie praw człowieka, przeciwdziałanie korupcji i sprawy dotyczące łąpowkarstwa.

Przedsiębiorstwa zostały zobligowane do złożenia raportu dotyczącego następujących obszarów:

- a) strategii i modelu biznesowego w odniesieniu do zrównoważonego rozwoju;

- b) zarządzania i organizacji w odniesieniu do zrównoważonego rozwoju;

- c) oceny istotności wpływu, ryzyka i szans związanych ze zrównoważonym rozwojem;

- d) środków wykonawczych, obejmujących polityki, cele, działania i plany działania, alokację zasobów;

- e) wskaźników wydajności.

Dyrektywa CSRD zakłada, że informacje dotyczące sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju mają być włączane do sprawozdań z działalności danej jednostki. Obecne zasady pozwalają na publikację tych informacji zarówno jako część sprawozdania z działalności, jak i w formie osobnego sprawozdania na temat informacji niefinansowych, co utrudnia porównywanie podmiotów sprawozdawczych. Dyrektywa zakłada ponadto, że sprawozdania z działalności będą

publikowane w formacie XHTML. Przewiduje się cyfryzację informacji dotyczących zrównoważonego rozwoju, aby informacje dotyczące zrównoważonego rozwoju mogły być łatwo włączane do europejskiego pojedynczego punktu dostępu, tak jak przewidziano to w regulacjach unijnych. Zasada ta jest kompatybilna ze strategią finansów cyfrowych, w której przyjęto, iż jednym z jej celów jest zwiększenie dostępu do danych wykorzystywanych w sektorze finansowym.

Należy dodać, że raporty niefinansowe obecnie sporządzane przez przedsiębiorstwa mogą bazować na międzynarodowych, europejskich lub krajowych wytycznych (np. EMAS20, UN Global Compact, Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, ISO 26000). Wśród tych wytycznych znajduje się polski Standard Informacji Niefinansowych (SIN). Sytuacja ta nie służy porównywalności informacji na temat zrównoważonego rozwoju. W związku z tym zlecenie Komisji Europejskiej – Europejska Grupa Doradcza ds. Sprawozdawczości Finansowej – EFRAG przygotowała *Unijne standardy raportowania czynników zrównoważonego rozwoju (European Sustainability Reporting Standards)*⁶, na które składa się 12 dokumentów szczegółowo opisujących wymogi w obszarach środowiska, społecznym i ładu korporacyjnego, a także przekrojowo opisujących kwestie natury ogólnej.

Harmonogram wprowadzenia dyrektywy CSRD do praktyki określa art. 4, który stanowi, że dyrektywę stosuje się od 1 stycznia 2024 r. w odniesieniu do lat obrotowych rozpoczynających się w dniu 1 stycznia 2024 r. lub po tym dniu w czterech etapach:

Etap 1 – za rok 2024 – raportować będą podmioty, które podlegają pod dotychczasową dyrektywę EU/95/2014. Będą one miały obowiązek stosowania europejskich standardów raportowania zrównoważonego rozwoju (ESRE) w pełnym zakresie.

Etap 2 – za rok 2025 – raportować będą wszystkie pozostałe duże jednostki notowane i nienotowane oraz pozostałe duże grupy kapitałowe (czyli wszelkiej wielkości jednostki dominujące dużych grup kapitałowych). Podmioty te będą miały obowiązek zastosowania ESRS w pełnym zakresie.

Etap 3 – za rok 2026 – raportować będą małe i średnie spółki giełdowe. Będą one miały możliwość wyboru pełnej albo uproszczonej wersji ESRS.

⁶ *European Sustainability Reporting Standards*, <https://www.efrag.org/News/Project-579/EFrag-publishes-today-the-last-PTF-ESRS-Cluster-Working-Paper> (dostęp: 15 I 2023).

Etap 4 – dyrektywa obejmie spółki z krajów trzecich; obowiązek zastosowania CSRD nastąpi od roku obrotowego zaczynającego się od 1 stycznia 2028 r. i po tej dacie.

Można wnosić, że wprowadzenie dyrektywy CSRD do praktyki przedsiębiorstw nie tylko zwiększy ich przejrzystość biznesową, ale przede wszystkim wymusi zmianę w sposobie ich zarządzania. Kadry zarządzające przedsiębiorstw będą zobowiązane do opisanego sposobu oceny możliwości i ryzyka biznesowego związanego z kwestiami zrównoważonego rozwoju (w tym oddziaływania przedsiębiorstw na środowisko i społeczeństwo), a także przewidywany wpływ tych kwestii na wyniki finansowe (zasada podwójnej istotności). W szczególności pojawi się potrzeba wyjaśnienia, czy i w jaki sposób ogólna strategia przedsiębiorstwa uwzględnia czynniki zrównoważonego rozwoju i ich skutki finansowe, jak również w jaki sposób planuje ono poprawić wyniki w obszarze zrównoważonego rozwoju. Wszystkie te informacje będą musiały być udokumentowane i opublikowane w jednym raporcie, które inwestorzy i pozostali interesariusze niewątpliwie wykorzystają do swoich analiz porównawczych. W sytuacji, gdy zarząd przedsiębiorstwa nie podejrze z należytą starannością do oceny kwestii zrównoważonego rozwoju i planowania jego działań w tym obszarze, ujawniane informacje sprawozdawcze mogą wywołać wrażenie, że przedsiębiorstwo stoi w obliczu niepożądanego konsekwencji natury finansowej i prawnej. Niewątpliwie wszystkie te nowe obowiązki zarządcze i informacyjne narzucone przedsiębiorstwom zwiększą obciążenia administracyjne i w konsekwencji koszty ich funkcjonowania.

2. Akty prawne powiązane z dyrektywą CSRD

Komisja Europejska (KE) założyła, że treść raportów zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw powinna być blisko powiązana z celami polityk UE w zakresie ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianie klimatu oraz celami społecznymi. Lista tych celów i sposoby ich osiągnięcia zostały wyartykułowane w rozporządzeniach Komisji Europejskiej. Część z nich jest bezpośrednio powiązana z dyrektywą CSRD.

Kluczową regulacją, której przepisy odnoszą się do treści informacji sprawozdawczych ujawnianych przez przedsiębiorstwa, jest rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone

inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088⁷. Regulacja ta dotyczy systemu klasyfikacji zrównoważonych środowiskowo działań gospodarczych, określanego w skrócie „taksonomią”. Podstawowym celem rozporządzenia jest zwiększenie tzw. zrównoważonych inwestycji oraz zwalczanie „ekologicznego prania” produktów finansowych, które są propagowane przez ich emitentów jako zrównoważone środowiskowo, co często nie jest zgodne z prawdą. Zjawisko to jest określane jako *greenwashing*. Proceder ten możliwy jest z powodu występującej asymetrii informacyjnej między sygnalizatorem (przedsiębiorstwem) a odbiorcą informacji (konsumentem). Nierównomierny dostęp do informacji umożliwia również celowe dopasowywanie odmiennych komunikatów marketingowych do różnych grup interesariuszy i stosowanie zróżnicowanych strategii komunikacyjnych względem nich. Można spotkać pogląd, że *greenwashing* to nie tylko działanie zmierzające do wprowadzenia w błąd odbiorcy informacji na temat wpływu przedsiębiorstwa na środowisko, lecz także zaniechanie ujawniania informacji o działalności przedsiębiorstwa niekorzystnej dla środowiska⁸.

Wśród narzędzi wykorzystywanych w tym procederze wymienia się:

- ukrywanie kosztów alternatywnych przedsięwzięcia poprzez eksponowanie jego proekologicznych cech i jednocześnie ukrywanie skutków szkodzących środowisku;
- brak precyzyjnej informacji na temat produktów lub działań, które ich adresat może błędnie odczytać jako przyjazne środowisku;
- składanie oświadczeń o proekologicznych cechach produktów, które nie są istotne przy podejmowaniu decyzji o ich zakupie, a które mogą wynikać z istniejących uregulowań prawnych;
- brak dowodów (np. certyfikatów niezależnych instytucji) potwierdzających deklaracje przedsiębiorstwa o proekologicznych cechach przedsięwzięcia;
- stosowanie fałszywych etykiet poprzez tworzenie i używanie przez przedsiębiorstwo własnych znaków ekologicznych sugerujących nabywcy, iż produkt ma certyfikat ekologiczny nadany przez podmiot zewnętrzny;

⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 VI 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Dz. Urz. UE L 198/13 z 22 VI 2020).

⁸ S. Piotrowski, *Ochrona konsumentów i rynku w kontekście zjawiska greenwashingu – stan obecny i kierunek reform w unii europejskiej*, w: *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w ekonomii, finansach i zarządzaniu*, pod red. R. Kamińskiego, Poznań 2023, s. 367–368.

– wykorzystywanie przez przedsiębiorstwo proekologicznych haseł w odniesieniu do produktów, które z natury są nieprzyjazne czy nawet zagrażające człowiekowi lub środowisku;

– przekazywaniu przez przedsiębiorstwo nieprawdziwych, fałszywych informacji o proekologicznych cechach oferty lub stosowaniu w działalności procesów o mniejszym oddziaływaniu na środowisko⁹.

System „taksonomii” przyjęty przez UE:

– stanowi jednolitą klasyfikację działalności gospodarczej, określającą kryteria, których spełnienie oznacza, że daną działalność można uznać za zrównoważoną pod względem środowiskowym;

– ustala obowiązkowe wymogi dotyczące ujawniania informacji, które mają zapewnić przejrzystość w zakresie efektów działalności środowiskowej;

– zapewnia uczestnikom rynku finansowego, inwestorom i przedsiębiorstwom wspólne kryteria pozwalające określić, które działania gospodarcze są uznawane za zrównoważone w świetle prawa UE.

Należy zaznaczyć, że przepisy rozporządzenia (UE) 2020/852 odnoszą się wprost do systemu raportowania informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa. W myśl art. 8 tego aktu prawnego „[k]ażde przedsiębiorstwo podlegające obowiązkowi publikowania informacji niefinansowych na mocy art. 19a lub 29a dyrektywy UE/34/2013 zawiera w swoim oświadczeniu – informacje na temat tego, w jaki sposób i w jakim stopniu działalność tego przedsiębiorstwa jest związana z działalnością gospodarczą, która kwalifikuje się jako zrównoważona środowiskowo”. Jednocześnie w art. 9 rozporządzenia zdefiniowane zostały cele środowiskowe pozwalające wskazać, które działania przedsiębiorstw są zrównoważone środowiskowo. Cele te są następujące:

- a) łagodzenie zmian klimatu;
- b) adaptacja do zmian klimatu;
- c) zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich;
- d) przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym;
- e) zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola;
- f) ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów.

W myśl art. 3 rozporządzenia (UE) 2020/852 dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako zrównoważona środowiskowo, jeżeli:

⁹ E. Śnieżek, J. Krasodomska, A. Szadziwska, *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości biznesowej przedsiębiorstw*, Łódź 2018, s. 106–107.

- a) wnosi istotny wkład w realizację co najmniej jednego z celów środowiskowych;
- b) nie wyrządza poważnych szkód żadnemu z celów środowiskowych;
- c) spełnia techniczne kryteria kwalifikacji służące określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu, i nie wyrządza poważnych szkód co najmniej jednemu z tych celów;
- d) jest prowadzona zgodnie z „minimalnymi gwarancjami” dotyczącymi spraw społecznych i zarządzania (art. 18).

Warto w tym miejscu bliżej zająć się kategorią „minimalnych gwarancji”. Ich celem jest zapobieganie oznaczaniu inwestycji jako zrównoważone, gdyby wiązały się one z negatywnymi zjawiskami dotyczącymi:

- praw człowieka, w tym praw pracowniczych (np. zjawisko mobbingu),
- praktyk korupcyjnych,
- niezgodności z przepisami podatkowymi,
- nieuczciwej konkurencji.

Zgodnie z art. 18 rozporządzenia 2020/852 spełnienie minimalnych gwarancji osiąga się poprzez wypracowanie i stosowanie przez przedsiębiorstwo procedur, które mają zapewnić przestrzeganie Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych oraz Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka, w tym zasad i praw określonych w ośmiu podstawowych konwencjach wskazanych w Deklaracji Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej podstawowych zasad i praw w pracy oraz zasad i praw określonych w Międzynarodowej Karcie Praw Człowieka. Do tych procedur zaliczają się również dobre praktyki w zakresie zarządzania, stosunków pracowniczych, wynagrodzenia dla osób zatrudnionych i przestrzegania przepisów prawa podatkowego. Przyjęto założenie, że przedsiębiorstwa, stosując te procedury, będą tym samym przestrzegać zasady „nie czyn poważnych szkód”, o której mowa w Zawiadomieniu Komisji z 2 lutego 2021 r.¹⁰

Wypełnienie minimalnych gwarancji jest warunkiem koniecznym do zakwalifikowania danej działalności gospodarczej jako zrównoważonej środowiskowo. Wskazuje się przy tym na istnienie co najmniej dwóch przesłanek świadczących o niespełnieniu przez przedsiębiorstwo minimalnych gwarancji. Są to sytuacje, w których:

¹⁰ Zawiadomienie Komisji – Wytyczne techniczne dotyczące stosowania zasady „nie czyn poważnych szkód” na podstawie rozporządzenia ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (2021/C 58/01).

1. Przedsiębiorstwo nie ustanowiło odpowiednich procedur należytej staranności (*due diligence*) w zakresie praw człowieka, tak jak to określono w Wytycznych ONZ i OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych.

2. Istnieją wyraźne oznaki, że spółka nie wdraża procedur należytej staranności, co skutkuje łamaniem praw człowieka. Podkreśla się, że dane dotyczące naruszeń powinny pochodzić ze źródeł o wysokim poziomie niezależności i bezstronności.

Warto dodać, że procedury należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju są przedmiotem projektu dyrektywy w sprawie należytej staranności w zakresie zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw (CSDDD, *Corporate Sustainability Due Diligence Directive*)¹¹. W projekcie tym zakłada się, że aby utworzyć efektywny system należytej staranności, przedsiębiorstwo powinno:

- opracować polityki z zakresu należytej staranności (np. poprzez ustanowienie Kodeksu dla Dostawców);
- zidentyfikować faktyczne lub potencjalne negatywne skutki dla praw człowieka i środowiska (np. poprzez przeprowadzenie badania istotności);
- zapobiegać potencjalnym skutkom lub je łagodzić;
- zakończyć lub zminimalizować rzeczywiste skutki;
- ustanowić i utrzymywać procedury zgłaszania naruszeń;
- monitorować skuteczność polityki i środków należytej staranności;
- publicznie informować o istnieniu należytej staranności (np. poprzez uwzględnienie tego zagadnienia z danymi opisowymi i liczbowymi w raporcie ESG)¹²¹³.

Zgodnie ze wspomnianym już art. 8 rozporządzenia (UE) 2020/852 przedsiębiorstwo raportujące informacje na temat zrównoważonego rozwoju zobligowane jest do ujawnienia w szczególności następujących informacji:

- udziału procentowego ich obrotu pochodzącego z produktów lub usług związanych z działalnością gospodarczą, która kwalifikuje się jako zrównoważona środowiskowo;

¹¹ *Corporate sustainability due diligence. Fostering sustainability in corporate governance and management systems*, https://commission.europa.eu/business-economy-euro/doing-business-eu/corporate-sustainability-due-diligence_en (dostęp: 22 VI 2023).

¹² E – Środowisko (ang. *environmental*), S – Społeczna odpowiedzialność (ang. *social responsibility*) i G – Ład korporacyjny (ang. *corporate governance*).

¹³ A. Gazda, *Raport na temat Minimalnych Gwarancji (Minimum Safeguards) w Taksonomii UE opublikowany*, Materiality, 16 VIII 2022, <https://pl.materiality.pl/raport-na-temat-minimalnych-gwarancji-minimum-safeguards-w-taksonomii-ue-opublikowany/> (dostęp: 2 X 2022).

– udziału procentowego ich nakładów inwestycyjnych (CapEx) oraz wydatków operacyjnych odpowiadających aktywom lub procesom związanym z działalnością gospodarczą, która kwalifikuje się jako zrównoważona środowiskowo (OpEx).

Szczegółowe metody wyliczenia tych wskaźników zawiera Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2178 z dnia 6 lipca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 przez sprecyzowanie treści i prezentacji informacji dotyczących zrównoważonej środowiskowo działalności gospodarczej, które mają być ujawniane przez przedsiębiorstwa podlegające art. 19a lub 29a dyrektywy 2013/34/UE, oraz określenie metody spełnienia tego obowiązku ujawniania informacji¹⁴. Metody te wyjaśnione są w załączniku I do tego rozporządzenia. Jednocześnie w załączniku tym obliguje się przedsiębiorstwa do ujawnienia przyjętych przez przedsiębiorstwo zasad rachunkowości, które mają wskazać sposób ustalenia kwot ujętych w formułach obliczeniowych.

Bardzo ważnym aktem prawnym powiązanim z dyrektywą CSRD jest również Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 z dnia 4 czerwca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852¹⁵. Wskazano w nim techniczne kryteria kwalifikacji służące określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu oraz wnosząca istotny wkład w adaptację do zmian klimatu, a także określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza poważnych szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych określonych w rozporządzeniu (UE) 2020/852.

Techniczne kryteria kwalifikacji ustanowione w treści rozporządzenia:

¹⁴ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2178 z dnia 6 VII 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 przez sprecyzowanie treści i prezentacji informacji dotyczących zrównoważonej środowiskowo działalności gospodarczej, które mają być ujawniane przez przedsiębiorstwa podlegające art. 19a lub 29a dyrektywy 2013/34/UE, oraz określenie metody spełnienia tego obowiązku ujawniania informacji (Dz. Urz. UE L 443/9 z 10 XII 2021).

¹⁵ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 z dnia 4 VI 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 poprzez ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji służących określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu, a także określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza poważnych szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych (Dz. Urz. UE L 442/1 z 9 XII 2021).

– określają najistotniejsze potencjalne wkłady w realizację danego celu środowiskowego, z poszanowaniem zasady neutralności technologicznej i z uwzględnieniem krótko- i długoterminowych skutków danej działalności gospodarczej;

– określają minimalne wymagania, które należy spełnić, aby uniknąć poważnej szkody dla któregośkolwiek z odnośnych celów środowiskowych, z uwzględnieniem krótko- i długoterminowych skutków danej działalności gospodarczej;

– są ilościowe i w miarę możliwości określają progi lub mają charakter jakościowy;

– w stosownych przypadkach opierają się na unijnych systemach oznakowania i certyfikacji, unijnych metodach oceny śladu środowiskowego oraz unijnych systemach klasyfikacji statystycznej, oraz uwzględniają wszelkie odpowiednie obowiązujące ustawodawstwo Unii.

Do ważnych regulacji powiązanych z dyrektywą UE/2494/2022 należy również zaliczyć Komunikat Komisji – Wytyczne dotyczące sprawozdawczości w zakresie informacji niefinansowych: Suplement dotyczący zgłaszania informacji związanych z klimatem (2019/C 209/01)¹⁶. Komunikat ten zawiera niewiążące wytyczne i przez to nie tworzy nowych zobowiązań prawnych. Jest on swego rodzaju wykładnią dyrektywy UE/95/2014 w zakresie ujawniania informacji związanych z klimatem. Komisja Europejska dodała, że przedsiębiorstwa korzystające z niniejszych wytycznych mogą się także opierać na międzynarodowych, unijnych lub krajowych zasadach ramowych oraz że opracowanie to nie stanowi standardu technicznego i ani sporządzający oświadczenia na temat informacji niefinansowych, ani żadna inna strona – działająca w imieniu sporządzającego lub w inny sposób – nie powinni powoływać się na zgodność oświadczeń na temat informacji niefinansowych z jego treścią.

Należy w tym miejscu podkreślić, że według Komisji Europejskiej celem raportowania taksonomicznego nie jest jedynie publikowanie wymaganych danych, ale zadbanie, aby ich wartości były akceptowalne dla adresatów, którym udostępniane są te dane. Pierwotnie celem KE było ujawnienie stosownych informacji inwestorom, ale wraz z rozwojem raportowania kwestii środowiskowych, społecznych i odnoszących się do zarządzania (ESG) krąg zainteresowanych „informacjami

¹⁶ Komunikat Komisji – Wytyczne dotyczące sprawozdawczości w zakresie informacji niefinansowych: Suplement dotyczący zgłaszania informacji związanych z klimatem (2019/C 209/01) (Dz. Urz. UE C 209/1 z 20 VI 2019).

taksonomicznymi” znacznie się rozszerzył. Jak można wnosić, przedsiębiorstwa zobligowane do raportowania zrównoważonego rozwoju, w tym informacji na temat łańcucha wartości, budując strukturę dostawców, będą uwzględniać dane dotyczące zrównoważonego rozwoju publikowane przez inne spółki. Zakłada się również, że powszechna dostępność tego typu danych powinna wytworzyć presję ze strony konsumentów, którzy w swoich decyzjach zakupowych w coraz większym stopniu kierować się będą celami środowiskowymi i związanymi z klimatem. Na marginesie warto wspomnieć, że publikowane dane z tego obszaru będą przedmiotem tzw. audytu następczego. Co oznacza, że przedsiębiorstwo, publikując nadmiernie optymistyczne dane, będzie budować bazę porównawczą, co w kolejnych okresach będzie weryfikowane. Dlatego przedsiębiorstwa, przygotowując „informacje taksonomiczne”, muszą dążyć do maksymalnie wysokiego poziomu wiarygodności i kompletności ujawnianych danych.

Podsumowanie

Nowo wprowadzony system regulacji dotyczący informacji na temat zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw wychodzi naprzeciw aktualnym wyzwaniom, przed którymi stoi społeczeństwo i gospodarka krajów członkowskich UE. System ten jest niezwykle złożony co do treści przepisów, które zawarte są wielu powiązanych ze sobą aktach prawnych. To sprawia, że respektowanie ustanowionych regulacji jawi się jako zadanie bardzo trudne.

Niezależnie od tego faktu należy uznać, że zarówno ogólne, jak i szczegółowe założenia nowego systemu raportowania przedsiębiorstw znajdują mocne uzasadnienie. W szczególności zasadne jest rozszerzenie zakresu podmiotowego jednostek objętych obowiązkiem raportowania zrównoważonego rozwoju, w tym rozciągnięcie go na małe i średnie przedsiębiorstwa, które są notowane na rynkach regulowanych UE. Przedsiębiorstwa z sektora MŚP dominują w gospodarce UE, stąd ich wpływ na otoczenie społeczne i środowiskowe jest oczywisty. Można sądzić, że wspólne w UE standardy sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju znacznie zwiększą porównywalność informacji i tym samym trafność i efektywność alokacji zasobów. Wspólne standardy umożliwią opracowanie bardziej porównywalnych i wiarygodnych wskaźników zrównoważonego rozwoju, prawidłowej oceny ryzyka związanego ze

zrównoważonym rozwojem i monitorowanie tego ryzyka. Wprowadzenie nowych ram raportowania pomoże rozwiązać wiele problemów związanych z konfliktami pomiędzy stosowanymi obecnie standardami oraz z istnieniem luk w systemie sprawozdawczości i braku porównywalności danych dotyczących zrównoważonego rozwoju.

Generalnie można stwierdzić, że nowa dyrektywa CSRD jest mocnym wsparciem w procesie zrównoważonego rozwoju gospodarczego i społecznego państw członkowskich UE. Zmiany przez nią wprowadzone niestety będą kosztowne, ale są nieuniknione, jeśli UE chce osiągnąć swoje cele środowiskowe, klimatyczne i społeczno-gospodarcze.

Powiązany z dyrektywą CSRD system „taksonomii” jest jednym z kluczowych narzędzi tworzenia wspólnych ram do zrównoważonych działań i praktyk inwestycyjnych. System ten może przynieść inwestorom wiele korzyści. Po pierwsze, system „taksonomii” może skutecznie ograniczyć zjawisko *greenwashingu* poprzez standaryzację ujawniania informacji na temat zrównoważenia środowiskowego. Może przez to nastąpić zmniejszenie ryzyka inwestowania w wątpliwie zrównoważone aktywa lub ograniczenie nieuczciwej konkurencji ze strony przedsiębiorstw z otoczenia. Po drugie, system „taksonomii” może przyczynić się do zwiększenia transparentności poszczególnych rynków, co zapewne wpływa pozytywnie na koszty przygotowania projektów inwestorskich. „Taksonomia” daje ponadto inwestorom większą możliwość wykazania zrównoważonego charakteru swoich portfeli, w tym skutecznego oznaczania zrównoważonych produktów inwestycyjnych. Po trzecie, cechą charakterystyczną tego systemu jest wysoki stopień szczegółowości kryteriów technicznych i poprzez określenie wymaganych progów ilościowych ujednotolica wskaźniki stosowane przez przedsiębiorstwa przy ocenie ich rozwoju i wpływie na otoczenie.

Niemniej system „taksonomii” unijnej stoi przed zasadniczymi wyzwaniami, którym należy sprostać, aby można było ją powszechnie wdrożyć. Jej najważniejsza zaleta, którą są inkluzywna wizja zrównoważonego rozwoju oraz wysoki poziom szczegółowości i rygorystyczności stosowanych kryteriów technicznych, jest jednocześnie jej słabą stroną. W szczególności weryfikacja zgodności z kryteriami „braku znaczących szkód” i „minimalnych gwarancji” w obszarze standardów społecznych i środowiskowych może być szczególnie kosztowna, zwłaszcza w przypadku przedsiębiorstw spoza UE lub małych przedsiębiorstw. Ponadto brak danych lub ich niska jakość niezwykle utrudnią weryfikację kryteriów technicznych, co w najlepszym przypadku może oznaczać

wykorzystanie danych szacunkowych, a w najgorszym – nieklasyfikowanie inwestycji lub działań jako zrównoważonych ze względu na brak informacji. Skutki takiego ewentualnego braku danych mogą być potęgowane niewystarczającą jakością ujawniania informacji niefinansowych przez przedsiębiorstwa. Oczywiście próba przeciwdziałania tej słabości zapewne zwiększy ponoszone przez przedsiębiorstwa koszty gromadzenia, przetwarzania oraz ujawniania danych zgodnie z wymaganiami systemu „taksonomii”.

Uzasadnione jest stwierdzenie, że unijna „taksonomia” pozytywnie wpisuje się w spójną wizję zrównoważonego rozwoju w UE, zapewnia bowiem jednolity system dla wszystkich państw członkowskich. Pozwala to uniknąć współistnienia różnych krajowych definicji i praktyk zrównoważonego rozwoju w UE, stanowienia nieprzejrzystych przepisów krajowych i stosowania zasad oznaczania produktów jako zrównoważone, co mogłoby prowadzić do fragmentacji rynków czy też stanowić barierę dla europejskich inwestycji transgranicznych.

EUROPEAN UNION DIRECTIVE 2464/2022 ON INFORMATION ON SUSTAINABLE BUSINESS AND THE EUROPEAN COMMISSION'S "TAXONOMY" REGULATIONS – ASSUMPTIONS AND OBJECTIVES

Summary

In December 2022, Parliament and the Council of the European Union adopted the Directive on Corporate Sustainability Reporting EU/2022/2464. This directive is linked to a number of European Commission regulations enacted between 2019 and 2022, primarily concerning environmental and climate issues. The full implementation of the provisions of these new pieces of legislation into practice, due to their great complexity and voluminosity, appears to be a difficult process and one that requires considerable effort, not only organisational but also financial, from the companies covered.

This study aims to present the objectives and goals of Directive EU/2022/2464 and its associated regulations, and to evaluate these legal acts. As a result of these discussions, it has been established that the newly introduced regulatory system for corporate sustainability information meets the current challenges facing the societies and economies of EU member states. The system is extremely complex in terms of the content of its provisions, which makes compliance with the established regulations appear to be a very difficult task.

Linked to Directive EU/2022/2464, the 'taxonomy' system is one of the key tools for creating a common framework for sustainable investment activities and practices. This system can bring many benefits to investors. Indeed, it can effectively reduce greenwashing by standardising the disclosure of environmental sustainability

information. It can reduce the risk of investing in questionably sustainable assets or limit unfair competition from surrounding companies. A system of 'taxonomies' may also contribute to increasing the transparency of individual markets, which arguably has a positive impact on the cost of preparing investor projects. The introduction of a 'taxonomy' into the practice of companies involves an increase in the costs of data collection, processing and disclosure as required by this system.

Keywords: non-financial reporting – sustainability – taxonomy – greenwashing

BIBLIOGRAFIA

- Corporate sustainability due diligence. Fostering sustainability in corporate governance and management systems*, https://commission.europa.eu/business-economy-euro/doing-business-eu/corporate-sustainability-due-diligence_en (dostęp: 22 VI 2023).
- European Sustainability Reporting Standards*, <https://www.efrag.org/News/Project-579/EFrag-publishes-today-the-last-PTF-ESRS-Cluster-Working-Paper> (dostęp: 15 I 2023).
- Gazda A., *Raport na temat Minimalnych Gwarancji (Minimum Safeguards) w Taksonomii UE opublikowany*, Materiality, 16.08.2022, <https://pl.materiality.pl/raport-na-temat-minimalnych-gwarancji-minimum-safeguards-w-taksonomii-ue-opublikowany/> (dostęp: 2 X 2022).
- Piotrowski S., *Ochrona konsumentów i rynku w kontekście zjawiska greenwashingu – stan obecny i kierunek reform w unii europejskiej*, w: *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w ekonomii, finansach i zarządzaniu*, pod red. R. Kamińskiego, Poznań 2023, s. 363–380.
- Śnieżek E., Krasodomska J., Szadziewska A., *Informacje niefinansowe w sprawozdawczości biznesowej przedsiębiorstw*, Łódź 2018.